

Sygn. akt V CSK 236/14

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

w sprawie dłużnika S. Z. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą S. Z.

Firma Produkcyjno-Handlowa K.

w przedmiocie ukończenia postępowania upadłościowego i umorzenia

niezaspokojonych zobowiązań upadłego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 5 lutego 2015 r.,

skargi kasacyjnej dłużnika od postanowienia Sądu Okręgowego w O.

z dnia 2 października 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 2 października 2014 r. Sąd Okręgowy w O. oddalił zażalenie dłużnika S. Z. prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą S. Z. Firma Produkcyjno-Handlowa K. w K. od postanowienia Sądu Rejonowego w O. z dnia 3 czerwca 2013 r., którym stwierdzone zostało ukończenie postępowania upadłościowego wobec dłużnika S. Z. i oddalony wniosek upadłego o umorzenie zobowiązań niezaspokojonych w postępowaniu upadłościowym. Przyczyną oddalenia wniosku o umorzenie niezaspokojonych zobowiązań upadłego było niedopatrzenie się spełnienia przesłanek ustawowych umorzenia określonych w art. 369 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (dalej jako p.u.n.).

W skardze kasacyjnej dłużnik zaskarżył postanowienie Sądu Okręgowego w części utrzymującej postanowienie Sądu Rejonowego oddalające wniosek upadłego o umorzenie zobowiązań, zarzucając temu postanowieniu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 369 ust. 1 pkt 1 p.u.n. przez nie uznanie za okoliczność wyjątkową i niezależną od upadłego tego, że część zobowiązań upadłego powstała po ogłoszeniu upadłości, a zobowiązania powstałe przed upadłością były konsekwencjami popełnienia na szkodę dłużnika szeregu przestępstw; art. 369 ust. 1 pkt 2 p.u.n. przez nieodwołanie się do tego przepisu i wzięcie pod uwagę przy orzekaniu zakazu prowadzenia działalności gospodarczej przez sąd stopnia winy i skutków podejmowanych działań, w szczególności obniżenie wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa upadłego i rozmiar pokrzywdzenia wierzycieli, a także przyjęcia, że zachodzą okoliczności stanowiące podstawę do pozbawienia upadłego prawa prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Problemem prawnym, który należy rozważyć w sprawie jest ocena zasadności wniosku upadłego o umorzenie zobowiązań ze względu na przesłanki tego umorzenia zawarte w art. 369 ust. 1 pkt 1 p.u.n. Przepis ten stanowi,

że w postanowieniu o zakończeniu postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku upadłego, którym jest osoba fizyczna, sąd na wniosek upadłego może orzec o umorzeniu w całości lub części zobowiązań upadłego, które nie zostały zaspokojone w postępowaniu upadłościowym wtedy, gdy niewypłacalność była następstwem okoliczności wyjątkowych i niezależnych od upadłego. Skarżący podniósł w skardze, że w okolicznościach sprawy występują takie okoliczności i przywołał argumenty na uzasadnienie tego twierdzenia. W szczególności chodzi mu o to, że część jego zobowiązań powstała po ogłoszeniu upadłości, a zobowiązania powstałe przed upadłością były konsekwencjami popełnienia na szkodę dłużnika szeregu przestępstw, a więc jego zdaniem wystąpiły takie okoliczności, o jakich stanowi art. 369 ust. 1 pkt 1 p.u.n.

Argumentów tych nie można podzielić. Zarówno w doktrynie, jak w orzecznictwie są zasadniczo zbieżne poglądy na to, co stanowi wyjątkowe i niezależne od upadłego okoliczności w rozumieniu powołanego przepisu. Są to wszystkie zdarzenia oraz stosunki faktyczne i prawne, których powstania dłużnik w normalnym toku rzeczy nie mógł i nie powinien być brać pod uwagę, a na powstanie których nie miał żadnego wpływu, jak również okoliczności, które nie są wynikiem jego niedbalstwa lub lekkomyślności, przy czym wymaga to obiektywizacji ocen. Zdarzeniami takimi w rozumieniu art. 369 ust. 1 pkt 1 p.u.n. są więc klęski żywiołowe, anomalie pogodowe, zniszczenie przedsiębiorstwa upadłego wskutek pożaru, zdarzenia o charakterze politycznym, ciężka choroba upadłego itp. Wykładnia wskazanego przepisu powinna być wąska i pojęcie „wyjątkowych i niezależnych od upadłego okoliczności” odnosić się do szczególnego charakteru umorzenia zobowiązań upadłego, który jest przedsiębiorcą, a więc podmiotem profesjonalnie działającym na rynku, od którego zachowań wymaga się staranności zawodowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2011 r., II CSK 370/10, niepubl. oraz z dnia 27 marca 2013 r., I CSK 399/12, OSNC 2013, nr 11, poz. 133).

Sąd drugiej instancji w zaskarżonym orzeczeniu szczegółowo uzasadnił swoje stanowisko, w którym ocenił ustalony stan faktyczny z punktu widzenia art. 369 ust. 1 pkt 1 p.u.n., wskazując z powołaniem się także na uzasadnienie Sądu Rejonowego, że nietrafny wybór w stosunkach gospodarczych kontrahenta, który

okazał się nierzetelny, włącznie z popełnieniem wobec upadłego przedsiębiorcy przestępstw nie stanowi o wystąpieniu wyjątkowych i niezależnych od upadłego okoliczności. Jak zostało to również wyjaśnione w zaskarżonym orzeczeniu, ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej spoczywa na przedsiębiorcy, włącznie z dobieraniem sobie kontrahentów umów.

We wniesionej skardze skarżący próbuje przedstawiać swoją wersję stanu faktycznego, uważając, że zbieg niekorzystnych dla niego okoliczności, których powstania subiektywnie nie zawinił, w tym stanie się ofiarą oszustwa wystarcza, aby zwolnić go z powinności dalszego świadczenia wobec wierzycieli. Zmierza to do przerzucenia na nich ryzyka działalności gospodarczej upadłego dłużnika. Mimo więc zrozumiałego u skarżącego dłużnika poczucia krzywdy, która go spotkała i wskutek różnych okoliczności prowadzących do znacznego obciążenia go długami, także towarzyszącymi samemu procesowi upadłości i jego następstwom, to nie można podzielić zajmowanego przez niego stanowiska co do umorzenia zobowiązań w świetle powoływanych przepisów prawa upadłościowego i naprawczego. Nie takie racje prawne, jakie przedstawia skarżący uzasadniają możliwość umorzenia zobowiązań upadłego, gdyż mają być one wyjątkowe i podyktowane przyczynami i zachowaniami obiektywnymi, nie zaś uzasadniane wyłącznie subiektywnym interesem upadłego. Umorzenie zobowiązań według art. 369 p.u.n. nie może być wykorzystywane jako środek prawny służący swoistemu przerzucaniu ryzyka prowadzonej działalności gospodarczej upadłego na innych uczestników obrotu, zwłaszcza na wierzycieli.

Rozpoznając skargę kasacyjną w niniejszej sprawie należy zwrócić uwagę, że Sąd Okręgowy wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia na brak dowiedzenia przez upadłego w toku postępowania sądowego szeregu okoliczności, na które się powoływał, a które dotyczyły spełnienia przesłanek określonych w art. 369 ust. 1 pkt oraz w art. 369 ust. 1 pkt 2 p.u.n. Na okoliczności te, w tym także dotyczące zastosowania art. 369 ust. 1 pkt 2 p.u.n. skarżący ponownie powołał się w skardze. Wiążą się one równolegle z ewentualnym naruszeniem przez zaskarżone orzeczenie przepisów postępowania cywilnego. Jednakże zarzuty naruszenia tych przepisów (art. 398 § 1 pkt 2 k.p.c.) w skardze nie zostały sformułowane, w związku z czym nie ma podstaw do kwestionowania

prawidłowości ich zastosowania przez Sąd drugiej instancji. Skargę kasacyjną rozpoznaje się natomiast tylko w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, chyba że ma miejsce - lecz nie w tej sprawie - nieważność postępowania (art. 398 § 1 k.p.c.).

Mając na uwadze, że brak przesłanek określonych w art. 369 ust. 1 pkt 1 p.u.n. czyni w rozpoznawanej sprawie zbędne rozważanie zarzutu skargi w odniesieniu do naruszenia art. 369 ust. 1 pkt 2 p.u.n., na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. należało orzec jak w sentencji.